

Úvodom

Dňom 1. júla 2016 nadobudli účinnosť tri rozsiahle zákony upravujúce konanie pred súdmi, a to zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok, zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok a zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok. Pokiaľ doteraz bola úprava konania pred súdom koncentrovaná do jedného právneho predpisu, zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov, oproti pôvodnej podobe prakticky prepísaného záplavou novelizácií, teraz sú potenciálni účastníci konania konfrontovaní s tromi právnymi predpismi. Preto si vysvetlíme rozdiel medzi nimi a umožníme čitateľovi pochopiť, ktorý z nich a za akým účelom sa má použiť (aplikovať).

Keďže základným procesným predpisom je Civilný sporový poriadok, bude preto aj ťažiskom tejto knihy. Jej cieľom je zrozumiteľnou a prístupnou formou vysvetliť jednotlivé inštitúty Civilného sporového poriadku, ich zmysel, ako aj účel a priebeh civilného sporového konania.

Konflikt v spoločnosti, spor medzi jedincami, je taký starý ako spoločnosť sama. A zákonitý, pretože základom spoločnosti sú (mali by byť) slobodné bytosti. Konflikt sám osebe nemožno považovať za niečo negatívne, môže byť, naopak, obohacujúci a môže prinášať novú kvalitu vzťahov. Strany konfliktu môžu na jeho riešenie rezignovať. Avšak v okamihu, kedy konflikt vznikne a je vôľa riešiť ho, rozhodujúce je to, ako sa rieši a vyrieši. Teda, či sa podľa svojej povahy rieši a vyrieši viac či menej kultivovanou diskusiou, v extrémnom prípade násilím, alebo pokojne, rýchlo, spravodlivo a podľa vopred daných férových pravidiel pred nezávislým a nestranným arbitrom. A práve ostatne spomenutý spôsob riešenia a vyriešenia konfliktu je úlohou nových procesných kódexov, vrátane Civilného sporového poriadku. Potenciálni účastníci konania (strany) nakoniec takýto spôsob riešenia a vyriešenia sporu majú právo od štátu legitímne požadovať, pretože Ústava SR v čl. 46 ods. 1 garantuje právo na súdnu ochranu, t. j. právo na to, aby sa každý mohol domôcť zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Osobne nezdieľam optimizmus tvorcov nových procesných predpisov o zásadnom prelome v rýchlom prejednávaní a najmä rozhodovaní sporov, pretože napríklad Civilný sporový poriadok neprináša toľko a natoľko zásadne nových inštitútov, ktoré by takéto presvedčenie odôvodňovali. Naopak, podľa môjho názoru, ide v určitých smeroch o krok späť. Rád by som sa mylil.

V každom prípade existencia novej úpravy sporového konania pred súdom je faktom, a preto treba byť na kontakt s ňou (chcený či nechcený) pripravený. V našom právnom poriadku platí, že neznalosť práva neospravedlňuje. O všetkom, čo bolo v Zbierke zákonov vyhlásené, sa má za to, že dňom vyhlásenia sa stalo známym každému, koho sa to týka (§ 15 zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov). Platí to napriek tomu, že občan je konfrontovaný so záplavou právnych predpisov, ktoré chrlia orgány tvorby práva v ošiali tzv. legislatívneho optimizmu. Ten vychádza z iluzórneho presvedčenia, že problém sa vyrieši prijatím ďalších právnych predpisov. A tieto sú spravidla podrobnejšie a podrobnejšie, rozsiahlejšie a rozsiahlejšie.

Ako bolo naznačené, cieľom tejto publikácie je pripraviť potenciálneho účastníka konania na kontakt so sporovým konaním pred súdom. Presnejšie, zrozumiteľným jazykom ho oboznámiť s pravidlami, ktoré v konaní pred súdom platia, resp. by mali platiť. A to s dôrazom na praktickosť. Nebudem preto čitateľa zaťažovať teoretickými úvahami tam, kde to nie je nevyhnutné.

Táto publikácia nie je modernou kuchárkou alebo knihou typu urob si sám. Nie je ani komentárom k zákonu. Otvorene je potrebné priznať, že právna úprava konania pred súdom je rozsiahla a zložitá. Aj pre právnikov. Tu nie je možné pomenovať a vysvetliť každý možný problém, ktorý sa v konaní vyskytne. Taká kniha by bola rozsiahla a automaticky by čitateľa odrádzala. To teda prenechajme klasickým komentárom. Táto publikácia nezbavuje ani potreby naštudovania uvedených civilných procesných kódexov. A ak pozorný čitateľ po jej prečítaní dospeje k záveru, že pre neho najlepším riešením je obrátiť sa na profesionála, advokáta, ako autor nebudem nespokojný.

vidlami použiteľnými v civilnom sporovom konaní. **Mlčanie zákona, medzeru v zákone, je potrebné riešiť predovšetkým ich použitím. Logicky. Nič totiž lepšie nezodpovedá predstave autorov Civilného sporového poriadku a vôli zákonodarcu, ako práve toto.**

Pre úplnosť dodajme, že výpočet základných princípov v ustanoveniach čl. 1 až 18 Civilného sporového poriadku nie je úplný. Okrem základných princípov, ktoré sú tu výslovne pomenované, existujú aj také základné princípy, ktoré zákonodarca výslovne v Civilnom sporovom poriadku nepomenoval. Napriek tomu existujú. Sú výslovne upravené inými prameňmi práva alebo od nich odvoditeľné. Okrem toho celkom iste existujú aj princípy, ktoré povahu základných nemajú (nemusia mať).

Čo sú teda základné princípy civilného sporového konania? Na to dáva odpoveď nasledujúca podkapitola.

2.2 Základné princípy civilného sporového konania

► **Spory vyplývajúce z ohrozenia alebo porušenia subjektívnych práv prejednáva a rozhoduje nezávislý a nestranný súd, ak taká právomoc nie je zákonom zverená inému orgánu (čl. 1 Civilného sporového poriadku).**

Je to prvý a pravdepodobne aj najdôležitejší základný princíp. Je v ňom súčasne vyjadrená aj podstata civilného sporového konania. Spory rieši nezávislý a nestranný súd. Civilné sporové konanie je teda takým spôsobom riešenia konfliktov, ktorý nerozhoduje ani jeden z účastníkov sporu, ale tretí nezávislý a nestranný orgán (arbitér), ktorým je súd.

Okrem toho z citovaného ustanovenia vyplýva viacero ďalších dôležitých poznatkov.

V *prvom rade* právomoc súdu je iba subsidiárna. Prednosť pred súdnym riešením konfliktu má mať konanie pred iným orgánom, ak tak ustanovuje zákon. Z rôznych dôvodov je praktické, aby konflikty medzi potenciálnymi stranami konania riešil iný orgán štátu ako súd. Je to tak praktické najmä v prípade, ak na vyriešenie kauzy sú potrebné odborné znalosti a prax. Vtedy riešenie konfliktu zákon zveruje spravidla orgánu verejnej správy (správnomu orgánu).

Ak žalobca napriek tomu, že právomoc vo veci konať a rozhodovať zákon zveruje inému orgánu, súd konanie pre tzv. neodstrániteľný nedostatok procesnej podmienky (konkrétne právomoci) zastaví.

V *druhom rade* spor je judikovatelný vtedy, ak konflikt medzi stranami predstavuje ohrozenie alebo porušenie subjektívnych práv. Subjektívne práva sú také práva, ktoré priznáva právny poriadok určitej fyzickej osobe alebo právnickej osobe. Musí teda ísť o také práva, ktoré sú spojené s fyzickou osobou alebo s právnickou osobou, ktorá má v úmysle sa domáhať súdnej ochrany (napr. vlastnícke právo, právo na zaplatenie určitej pohľadávky a pod.). Ak sa, naopak, určitá osoba domáha súdnej ochrany práv, ktorými nedisponuje, ktoré patria inej fyzickej osobe alebo právnickej osobe, žaloba nemôže byť v konaní úspešná a súd ju zamietne (neplatí to však bez výnimky).

Rovnako súd žalobu zamietne vtedy, ak tieto subjektívne práva nie sú ohrozené alebo porušené. Je to logické, pretože v takom prípade nie je dôvod, aby štát vstupoval do právnych vzťahov medzi fyzickými osobami a právnickými osobami.

V *tretom rade* spor nerozhoduje akýkoľvek súd, ale súd, ktorý je nezávislý a nestranný. Nezávislosť a nestrannosť je úplne esenciálna vlastnosť súdu. Orgán, ktorý sa ako súd deklaruje, hoci nie je nezávislý a nestranný, nemožno považovať za súd. Inými slovami nezávislosť a nestrannosť sú také definičné znaky súdu, bez splnenia ktorých nemožno hovoriť o súde.

Najvyšší súd Slovenskej republiky presadzuje nasledovný koncept nezávislosti a nestrannosti súdov: „*Ústava Slovenskej republiky (a Listina základných práv a slobôd) deklaruje dva podstatné atribúty súdnictva v Slovenskej republike – nezávislosť a nestrannosť. Nezávislosť súdnej moci a sudcu znamená, že iné orgány verejnej moci nemajú nijaké oprávnenie vydávať príkazy, ktoré by mohli ovplyvniť výsledok rozhodovacej činnosti súdu alebo sudcu. Nezávislosť má zásadný význam pre súdnictvo aj pre sudcov. Účelom nezávislosti súdov je zabezpečiť im také postavenie, ktoré zodpovedá ich úlohe v právnom štáte, a to tak vo vzťahu k ďalším orgánom štátu (v horizontálnej úrovni vzťahov), ako aj vo vzťahu k subjektom podliehajúcim ich jurisdikcii. Všeobecne možno pojem nezávislosť súdov charakterizovať tak, že zahŕňa rozhodovanie bez akýchkoľvek právnych a faktických vplyvov na výkon ich právomoci, a taktiež vylúčenie ich podriadenosti pri výkone právomoci komukoľvek inému. Nezávislosť súdnictva a nezávislosť súdov sú preto späté s plnením tých úloh, ktoré im v právnom štáte zveruje Ústava Slovenskej republiky. V tomto smere ako nezávislosť súdov, tak ani nezávislosť sudcov nemôže byť nikdy nezávislosťou absolútnou a „samoúčelnou“, keďže sa poskytuje funkčne pre potreby riadneho výkonu súdnictva. V dôsledku toho*

ju nemožno považovať ani za akúsi „výsadu“ súdnej moci, ale (a naopak) za nevyhnutný predpoklad naplnenia jej zodpovednosti za nestranné a spravodlivé súdne rozhodnutia. Túto skutočnosť napokon potvrdzuje napr. čl. 141 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, v ktorom sa uvádza, že „v Slovenskej republike vykonávajú súdnicstvo nezávislé a nestranné súdy“, a čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ktorý uvádza, že „sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí a pri rozhodovaní sú viazaní ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 a 5 a zákonom“ (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 52/99). Nezávislosť súdnej moci je pojem s dvojitým významom: označuje nezávislosť súdov (inštitucionálna nezávislosť) a nezávislosť sudcov (individuálna nezávislosť). Inštitucionálnu nezávislosť súdnej moci nemožno stotožňovať s individuálnou nezávislosťou sudcov. Právne záruky inštitucionálnej nezávislosti, ako aj individuálnej nezávislosti by mali byť v spravodlivej rovnováhe s verejným záujmom na tom, aby súdy a sudcovia plnili svoje poslanie rozhodovať spory nestranne v súlade s platným právnym poriadkom a s plným rešpektom k právam, ktoré sa priznávajú účastníkom súdnych konaní. Ústavné zásady nezávislosti súdov a sudcov však nemožno ani oddeľovať, keďže nezávislosť súdnej moci treba považovať za základný predpoklad nezávislosti sudcov samých. Nezávislé súdnicstvo naopak nemôže existovať bez nezávislých sudcov. V tomto kontexte možno sudcovskú nezávislosť označiť za pojmový znak súdnej moci. (Nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. PL. ÚS 17/08 a PL. ÚS 52/99.)

Nezávislosť sudcu treba tiež vidieť aj ako nezávislosť od zložiek politického systému a aj ako nezávislosť v rámci samotnej súdnej moci (celého súdneho systému aj konkrétneho súdu, na ktorom sudca pôsobí); je to tiež nezávislosť od verejnej mienky alebo oznamovacích prostriedkov. Iba takéto chápanie nezávislosti je predpokladom nestrannosti sudcu, ktorú nesmie nikto ohroziť.

Nezávislosť s nestrannosťou a odbornosťou (kvalifikáciou) sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti. Nezávislosť a nestrannosť úzko spolu súvisia, často sa prekrývajú a nie je vždy ľahké ich od seba odlíšiť. Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosť) a straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu¹.

Podľa čl. 141 ods. 1 Ústavy SR v Slovenskej republike vykonávajú súdnicstvo nezávislé a nestranné súdy. V konečnom dôsledku teda ide aj o princíp ústavný.

¹ Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 1 Nc 30/2012

- **Ochrana ohrozených alebo porušených práv a právom chránených záujmov musí byť spravodlivá a účinná tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty (čl. 2 ods. 1 Civilného sporového poriadku).**

Ide o mimoriadne dôležitý princíp. Akoby mimochodom ustanovuje, že okrem ohrozených alebo porušených subjektívnych práv sa súdna ochrana poskytuje aj právom chráneným záujmom. Súčasne vyjadruje aj to, že táto ochrana musí byť spravodlivá a účinná. Inými slovami povedané, súdna ochrana, ktorá nie je spravodlivá a účinná, nie je ochranou a je porušením subjektívnych práv strán konania.

Zákon už nedefinuje, čo to je spravodlivosť. Spravodlivosť je pojem, ktorý často počujeme, ktorým sa často oháňame, ale je dosť problematické v úplnosti definovať, čo je jej obsahom. Asi práve z tohto dôvodu, na rozdiel od bežného života, všeobecne záväzné právne predpisy s týmto pojmom úporne šetria.

- **Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo (čl. 2 ods. 2 Civilného sporového poriadku).**

Ustanovenie obsahuje dve pravidlá (normy). Nie je to pokus o definíciu princípu právnej istoty, pretože obsah princípu právnej istoty je podstatne širší. Hoci to z textu nevyplýva, ide o definíciu len jedného z aspektov právnej istoty a má svoj predobraz v judikatúre Ústavného súdu SR. „*Slovenská republika je podľa čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky právnym štátom. Znakom právneho štátu je vytváranie právnej istoty tak pri prijímaní zákonov a ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj pri ich uplatňovaní štátnymi orgánmi*“². „*Obsahom toho princípu je vytvorenie právnej istoty, že na určitú právne relevantnú právnu otázku sa pri opakovaní v rovnakých podmienkach dáva rovnaká odpoveď*“³. Ústavný súd SR tým inými slovami vyjadril podstatu princípu právnej istoty v rozhodovacej praxi (aj) súdov.

Teda – v rovnakých prípadoch rovnako. To je podstatné, hoci to v ustanovení nie je *expressis verbis* vyjadrené. Dovoľávať sa ustálenej rozhodova-

² Rozhodnutie Ústavného súdu SR, sp. zn. II. ÚS 22/96

³ Rozhodnutie Ústavného súdu SR, sp. zn. I. ÚS 87/93

cej praxe najvyšších súdnych autorít možno len v spore, ktorého rozhodujúce okolnosti sú rovnaké, resp. nevykazujú významnú odlišnosť od rozhodujúcich skutkových okolností tých rozhodnutí, ktorých sa strana dovoľáva.

V rovnakých prípadoch rovnako však nenapĺňa len princíp právnej istoty, ale súčasne napĺňa tú najvšeobecnejšiu a možno aj najpôvodnejšiu predstavu o spravodlivosti a tou je rovnosť. Pre každého musia platiť rovnaké pravidlá.

Nezodpovedaná zostala otázka, čo sú najvyššie súdne autority. Nepochybne to bude Najvyšší súd SR a Ústavný súd SR. Súd však nebude môcť ignorovať ani judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva so sídlom v Štrasburgu a Súdneho dvora Európskej únie (Európskeho súdneho dvora).

V čase internetu a pokročilých „fulltextových“ vyhľadávačov by už nemal byť problém zodpovedať otázku, čo je to ustálená rozhodovacia prax. Judikatúra Najvyššieho súdu SR je dostupná na adrese www.supcourt.gov.sk. Kompletná judikatúra Ústavného súdu SR je prístupná na adrese www.ustavnysud.sk. Kompletná judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva je prístupná na internetovej stránke www.echr.coe.int.

Okrem týchto oficiálnych zdrojov možno využiť aj množstvo rôznych internetových článkov alebo blogov, kde sa rozoberajú rôzne témy spravidla s odkazom na ustálenú súdnu prax, ak existuje. Aj právnicki ich s obľubou a hojne využívajú.

Lenže rozhodovacia prax nemusí byť, a spravidla ani nebýva, ustálená (a tá ustálená nemusí byť ani správna či spravodlivá). V tomto prípade ako keby zákonodarca kapituluje a hovorí, nech je teda rozhodnuté spravodlivo.

► **Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu (čl. 2 ods. 3 Civilného sporového poriadku).**

Tu zákonodarca hovorí o možnom odklone od ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít. Je zrejmé, že sa nemožno odkloniť od požiadavky rozhodnúť spor spravodlivo, pretože rozhodnutie sporu musí byť (malo by byť) spravodlivé vždy.

Zákonodarca tu ďalej hovorí o dôvodoch možného odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít. Tými sú skutkové a právne osobitosti prípadu. To sa však predsa rozumie samo sebou, pretože ak prípad vyka-

Je samozrejmé, že ten súd, ktorému bude vec prikázaná, bude miestne príslušný na konanie a rozhodnutie sporu. Rozvrhom práce určený sudca tohto súdu sa potom stáva zákonným sudcom.

3.8 Skúmanie príslušnosti

Pokiaľ je na súd podaná žaloba, v prvom rade je to súd, kto je povinný skúmať, či je príslušný vo veci konať a rozhodovať. Súd však neskúma každý aspekt svojej príslušnosti. Bez námietky strany súd skúma iba či je:

- a) oprávnený sa vecou, ktorá mu bola predložená, zaoberať (vecná príslušnosť),
- b) kauzálny príslušný, t. j. či mu bola predložená niektorá z vecí uvedených v podkapitole 3.6.2.4 a či je príslušný na konanie a rozhodovanie o nej (kauzálna príslušnosť),
- c) príslušný konať a rozhodovať o opravnom prostriedku (funkčná príslušnosť).

Skúmať tieto podmienky je súd povinný skúmať počas celého konania, t. j. od jeho začiatku až do konca. Súd tak robí z vlastnej iniciatívy, nie je potrebné ho k tomu motivovať vznesením námietky.

Z vlastnej iniciatívy skúma súd už len to, či sú splnené podmienky výlučnej miestnej príslušnosti, aj to len na začiatku konania. Po začatí konania a v jeho priebehu sa už týmito podmienkami nezaobera.

Uvedené neplatí v prípade všeobecnej miestnej príslušnosti a miestnej príslušnosti danej na výber. Súd sám od seba neskúma, či je všeobecným súdom (pozri podkapitolu 3.6.2.1) alebo či sú splnené podmienky miestnej príslušnosti danej na výber (pozri podkapitolu 3.6.2.2). Po začatí konania, v jeho priebehu neskúma súd už ani to, či sú splnené podmienky výlučnej miestnej príslušnosti (pozri podkapitolu 3.6.2.3).

Samozrejme, je v záujme každej zo sporových strán, aby spor prebiehal na tom súde, ktorý je príslušný na konanie. Preto môže strana vzniesť námietku, že žaloba bola podaná na nepríslušný súd, resp. že vo veci koná nepríslušný súd. Strana môže namietkať porušenie akejkoľvek podmienky príslušnosti, teda vecnú, miestnu (všeobecnú, danú na výber, výlučnú alebo kauzálnu), ale aj funkčnú nepríslušnosť konajúceho súdu.

Napriek uvedenému môže mať ktorákoľvek zo strán záujem na tom, aby konanie neprebiehalo na tom súde, ktorý je príslušným na konanie. Z rôznych dôvodov. Napríklad žalobcovia v konaniach o ochranu osobnosti, ktorí majú

miesto trvalého pobytu napríklad v Košiciach, podávajú žalobcu o ochranu osobnosti na niektorom z košických okresných súdov. Napriek tomu, že miestne príslušným súdom je (napríklad) súd v Bratislave, a to podľa sídla vydavateľa alebo vysielateľa. Bratislava je v tomto prípade ďaleko a doma je predsa len doma.

Pretože súd sám od seba neskúma, či je všeobecným súdom alebo či sú splnené podmienky miestnej príslušnosti danej na výber, je nielen potrebné, ale aj nevyhnutné, aby námietku vzniesla niektorá zo strán. Ak teda niektorá zo strán dospeje k záveru, že žaloba bola podaná na súde, ktorý nie je miestne príslušný a nesúhlasí s tým, aby takýto súd vo veci konal a rozhodoval, musí to namietnuť.

A nielen to. To, že súd nie je miestne príslušný, nestačí iba namietnuť, ale je potrebné, aby to strana namietla včas. Včas uplatnenou námietkou príslušnosti je len taká námietka, ktorá je uplatnená najneskôr pri prvom procesnom úkone, ktorý strane patrí. Spravidla to bude vyjadrenie sa k žalobe, na ktoré bude strana obligatórne súdom vyzvaná.

Zákonodarca tu vychádza z princípu *vigilantibus iura*, teda nech si každý stráži svoje práva.

Ak nie je námietka uplatnená včas, neskôr uplatnená námietka sa stáva irelevantnou. Súd už na ňu prihliadať vôbec nebude. Napriek všetkému sa potom súd stáva *ex lege* príslušným na konanie a rozhodovanie vo veci.

3.9 Podanie žaloby na nepríslušnom súde

Čo v prípade, ak je žaloba podaná na nepríslušnom súde?

Skúmanie príslušnosti súdu, či už z vlastnej iniciatívy alebo na námietku vznesenú niektorou zo strán, nie je samoúčelné. Ak súd z vlastnej iniciatívy alebo na námietku vznesenú niektorou zo strán dospeje k záveru, že nie je príslušný, bezodkladne postúpi spor súdu, ktorý je príslušný. O tom upovedomí žalobcu. Žalovaného upovedomí len vtedy, ak mu už bola žaloba doručená. Žalovaný sa teda ani nemusí dozvedieť, že žaloba bola podaná na súde, ktorý nebol príslušný.

Postúpením sporu sa rozumie v praxi to, že súd spis zašle súdu, ktorý je podľa jeho názoru, príslušný na konanie. Spolu so zaslaním spisu súd zasiela aj list, ktorý má odôvodniť tento postup.

O postúpení sporu sa nevydáva žiadne rozhodnutie. Ide o úkon, ktorý nie je formalizovaný, nepodmieňuje sa potrebou vydať rozhodnutie.

Môže sa, samozrejme, stať, že súd, ktorý spor postúpil, posúdil podmienky príslušnosti nesprávne. Môže sa rovnako stať aj to, že súd, ktorému bol spor postúpený, s týmto postúpením súhlasiť nebude. Tento nesúhlas môže byť dôvodný, ale aj nie. V takom prípade vznikne paradoxne spor medzi dvomi súdmi.

Ak súd, ktorému bol spor postúpený, s postúpením nesúhlasí, bezodkladne predloží súdny spis bez rozhodnutia spoločne nadriadenému súdu na rozhodnutie o príslušnosti. To platí v prípade sporu o vecnú a funkčnú príslušnosť. Okresný súd teda predloží spis krajskému súdu, ak sa medzi sebou sporia dva okresné súdy v obvode jedného krajského súdu. Ten je ich spoločne nadriadeným súdom. Ak sa medzi sebou sporia dva okresné súdy, ktoré sa nenachádzajú v obvode toho istého krajského súdu, spis sa predloží Najvyššiemu súdu SR. Krajský súd predkladá spis vždy Najvyššiemu súdu SR.

Ak ide o spor o miestnu príslušnosť, súd, ktorý s postúpením nesúhlasí, predloží súdny spis svojmu nadriadenému súdu.

Súd, ktorému je spis predložený na rozhodnutie sporu dvoch súdov o príslušnosť, musí o spore rozhodnúť. Do jeho rozhodnutia nemôže súdne konanie pokračovať. Ak nadriadený súd rozhodne, týmto rozhodnutím sú súdy viazané.

Rozhodnutím však nie sú viazané len súdy, ktoré sú účastníkmi sporu. Rozhodnutím sú viazané všetky súdy. Môže sa totiž stať, že sa mýlia oba súdy, ktoré sa sporia o svoju príslušnosť. Môže sa stať, že príslušným na konanie a rozhodnutie je súd, ktorý na spore vôbec zúčastnený nebol.

Rozhodnutie nadriadeného súdu je, samozrejme, záväzné aj pre strany.

Podanie žaloby na nepríslušnom súde nemá pre žalobcu a ani pre nikoho iného žiadne nepriaznivé následky. Samozrejme okrem toho, že konanie sa zbytočne predĺži o čas potrebný na vyriešenie otázky príslušnosti súdu. Čas potrebný pre vyriešenie otázky príslušnosti súdu z dôvodu, že žaloba je podaná na nesprávny súd, samozrejme, nebude možné pričítať súdu. Pôjde o prietah zo strany žalobcu, hoci zbytočný. Nebude ho však možné pričítať súdu pod podmienkou, že sa touto otázkou zaoberá v rozumných lehotách.

Takáto chyba sa toleruje. Právne účinky spojené s podaním žaloby alebo iného podania zostávajú pri postúpení sporu zachované. Zachované zostanú tak procesnoprávne účinky podania žaloby, ako aj účinky hmotnoprávne.

3.10 Zhrnutie k príslušnosti súdu

Aby sa súd mohol vecou zaoberať, musí byť na konanie a rozhodovanie aj príslušný. Súčasne platí:

- Pravidlá príslušnosti dávajú odpoveď na to, ktorý súd zo sústavy súdov je oprávnený vo veci konať a rozhodnúť.
- Rozoznáva sa vecná, miesta, kauzálna a funkčná príslušnosť.
- Vecne príslušný na konanie v prvej inštancii je zásadne okresný súd (ak zákon neustanovuje inak).
- Či je súd vecne príslušný, skúma súd z vlastnej iniciatívy (*ex officio*).
- Miestne príslušný na konanie je ten súd, do ktorého územného obvodu spor patrí. Zákon určuje, kedy spor patrí do územného obvodu súdu.
- Rozoznáva sa všeobecná príslušnosť, miestna príslušnosť daná na výber, výlučná miestna príslušnosť a kauzálna príslušnosť (podľa druhu sporu).
- Čo sa týka miestnej príslušnosti, súd z vlastnej iniciatívy skúma len to, či je kauzálne príslušný. Splnenie podmienok výlučnej miestnej príslušnosti súd skúma len na začiatku konania; ak sa strana domnieva, že súd nie je miestne príslušný z iných dôvodov, musí miestnu príslušnosť súdu namietnuť pri prvom procesnom úkone, ktorý jej patrí.
- Funkčná príslušnosť je určenie súdu, ktorý je oprávnený rozhodovať.
- Funkčnú príslušnosť súd skúma z vlastnej iniciatívy.
- Príslušnosť sa určuje podľa okolností v čase začatia konania a takto určená príslušnosť trvá až do skončenia konania.
- Ak je príslušných niekoľko súdov, možno podať žalobu na ktoromkoľvek z nich.
- Miestna príslušnosť nie je nemenná a môže sa zmeniť, ak je spor prikázaný inému súdu, môže sa tak udiť, ak sú všetci sudcovia súdu, ktorý má vo veci konať, vylúčení alebo z dôvodov vhodnosti.
- Ak nie je žaloba podaná na príslušný súd, nemá to pre strany negatívne následky. Spor sa postúpi súdu, ktorý je príslušný. Všetky právne účinky spojené s podaním žaloby alebo iného úkonu zostávajú zachované.

11

Spory s ochranou slabšej strany

Obsahom predchádzajúcej kapitoly bol štandardný, typický priebeh konania v prvej inštancii. Civilný sporový poriadok však upravuje aj špecifické konania, kde dochádza k odklonu od princípov, zásad a pravidiel tak, ako sme si ich rozobrali. Dôvodom toho, prečo k tomu dochádza, je ochrana slabšej strany.

Základným princípom civilného sporového konania je princíp rovnosti. Každá strana má rovnaké práva a povinnosti. Každá strana má mať rovnaké možnosti na uplatnenie svojich práv. Medzi stranami však môžu existovať faktické nerovnosti, ktoré spôsobujú, že strany nemajú rovnaké možnosti uplatniť svoje práva. Preto zákonodarca pristupuje k vyrovnaniu týchto prirodzených nerovností v záujme vyrovnania šancí v spore. Robí tak ochranou strany, ktorú považuje za slabšiu. To je aj podstatou právnej úpravy sporov s ochranou slabšej strany.

Zákonodarca ako spory s ochranou slabšej strany upravuje:

1. spotrebiteľské spory,
2. antidiskriminačné spory,
3. individuálne pracovnoprávne spory.

Na konanie v sporoch s ochranou slabšej strany sa primerane použijú všeobecné ustanovenia o konaní, ak nie je ustanovené inak.

11.1 Spotrebiteľské spory

Civilný sporový poriadok upravuje konkrétne spotrebiteľské spory a abstraktné spotrebiteľské spory.

11.1.1 Konkrétne spotrebiteľské spory

Spotrebiteľský spor je spor medzi dodávateľom a spotrebiteľom vyplývajúci zo spotrebiteľskej zmluvy alebo súvisiaci so spotrebiteľskou zmluvou.

Spotrebiteľské zmluvy upravuje Občiansky zákonník. Spotrebiteľskou zmluvou je každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ktorú uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom. Dodávateľ je osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľ-

skej zmluvy koná v rámci predmetu svojej obchodnej alebo inej podnikateľskej činnosti. Spotrebiteľ je fyzická osoba, ktorá pri uzatváraní a plnení spotrebiteľskej zmluvy, naopak, nekoná v rámci predmetu svojej obchodnej činnosti alebo inej podnikateľskej činnosti.

Spotrebiteľ sa môže dať v spotrebiteľskom spore zastupovať právnickou osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa. Spotrebiteľ sa môže nechať zastupovať ktoroukoľvek organizáciou, predmetom činnosti ktorej je ochrana spotrebiteľa. Je na jeho vôli, ktorú organizáciu si zvolí. Môže sa však dať zastupovať len jednou. To je rozdiel oproti štandardným pravidlám. Civilný sporový poriadok totiž neobmedzuje strany v tom, koľko zástupcov si zvolia. Inak sa však aplikujú štandardné ustanovenia o zastúpení.

Spotrebiteľ sa môže nechať zastupovať aj advokátom. V takom prípade stráca niektoré výhody spojené s jeho slabším postavením v spore. Zastupovanie advokátom totiž vyrovnáva faktickú nerovnosť strán.

Súd má voči spotrebiteľovi osobitnú poučovaciu povinnosť. Súd spotrebiteľa poučí:

1. o možnosti zastúpenia – súd ho teda osobitne poučí predovšetkým o možnosti dať sa v spore zastupovať právnickou osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa,
2. o procesných právach a povinnostiach spotrebiteľa – obsahom poučenia nie je len poučenie v rozsahu všeobecnej poučovacej povinnosti, súd poučí spotrebiteľa aj o dôkazoch, ktoré je potrebné predložiť, o možnosti podať návrh na neodkladné opatrenie alebo zabezpečovacie opatrenie a o iných možnostiach potrebných na účelné uplatnenie alebo bránenie jeho práv. Súd mu však nemôže radiť, ktoré možnosti potrebné na účelné uplatnenie alebo bránenie práv vzhľadom na okolnosti prípadu má alebo môže využiť. Tým by nahrádzal činnosť zástupcu, čo je neprípustné.

Súd poučí spotrebiteľa pri prvom procesnom úkone, ktorý robí vo vzťahu k spotrebiteľovi. Súd môže poučiť spotrebiteľa aj predtým. Súd má poučiť spotrebiteľa vhodným spôsobom. Za vhodný spôsob je možné považovať zaslanie alebo predloženie písomného poučenia, kde budú zosumarizované možnosti potrebné na účelné uplatnenie alebo bránenie práv spotrebiteľa.

Súd poučuje spotrebiteľa bez ohľadu na to, či sa nachádza v postavení žalobcu alebo žalovaného.

Spotrebiteľským sporom sa venuje osobitná pozornosť. Preto spotrebiteľský spor nemôže byť spojený s iným sporom, ktorý nemá povahu spotrebiteľského sporu. Súd sa má sústrediť len na rozhodovanie spotrebiteľského sporu.

Spojiť možno len spotrebiteľské spory. Súd preto vylúči na samostatné konanie nárok uplatnený vzájomnou žalobou, ktorý nie je spotrebiteľským sporom.

Zmena žaloby sa v spotrebiteľských sporoch nepripúšťa, ak je žalovaným spotrebiteľ. Žalobca si teda musí osobitne premyslieť, akým spôsobom bude žalobu voči spotrebiteľovi formulovať. Len ťažko takúto úpravu možno považovať za primeranú.

Pokiaľ sme hovorili o tom, že súd zásadne nevykonáva dôkazy, ktoré neboli navrhnuté, v spotrebiteľských sporoch to neplatí. Súd môže vykonať aj tie dôkazy, ktoré spotrebiteľ nenavrhol, ak je to nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci. Súd takýto dôkaz obstará alebo zabezpečí aj bez návrhu.

To však platí len vo vzťahu k spotrebiteľovi. Súd nebude vykonávať dôkazy v prospech druhej strany sporu. Voči druhej strane stále platí, že súd môže vykonať len dôkazy, ktoré navrhla.

Koncentrácia konania sa voči spotrebiteľovi tiež uplatní v modifikovanej podobe. Spotrebiteľ môže predložiť alebo označiť všetky skutočnosti a dôkazy na preukázanie svojich tvrdení najneskôr do vyhlásenia rozhodnutia vo veci samej. Spotrebiteľ bude môcť teda aj po vyhlásení uznesenia o skončení dokazovania predložiť alebo označiť všetky skutočnosti a dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Druhá strana tak postupovať nemôže, ale všetky skutočnosti a dôkazy musí predložiť alebo označiť buď v lehote určenej sudcom alebo najneskôr do vyhlásenia uznesenia o skončení dokazovania.

Ustanovenia o sudcovskej koncentrácii konania a zákonnej koncentrácii konania sa teda voči spotrebiteľovi nepoužijú. To však neplatí, ak sa nechá zastupovať advokátom. Potom nebude môcť ťažiť z takejto výhody.

Súd na prejednanie spotrebiteľského sporu nariadi pojednávanie. Pojednávanie nie je potrebné nariadiť, ak:

1. sa vo veci rozhoduje rozsudkom pre zmeškanie v prospech spotrebiteľa (v neprospech spotrebiteľa rozsudok pre zmeškanie vydať nemožno),
2. ide iba o otázku jednoduchého právneho posúdenia veci, skutkové tvrdenia strán nie sú sporné a hodnota sporu bez príslušenstva neprevyšuje 1 000 eur.

Súd je viazaný žalobným návrhom. Platí to ako zásada, z ktorej existujú výnimky. V spotrebiteľských sporoch zákon povoľuje ďalšiu výnimku. Súd môže v rozsudku vysloviť, že určitá zmluvná podmienka používaná dodávateľom v spotrebiteľskej zmluve alebo v iných zmluvných dokumentoch súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou je neprijateľná. V takom prípade súd uvedie vo výro-

ku rozsudku znenie tejto zmluvnej podmienky, ako bola dohodnutá v spotrebiteľskej zmluve alebo v iných zmluvných dokumentoch súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou. Súd tak môže urobiť aj bez návrhu.

Podmienky neprijateľnosti zmluvných podmienok upravuje Občiansky zákonník. Neprijateľnými zmluvnými podmienkami sú ustanovenia, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. To neplatí, ak ide o zmluvné podmienky, ktoré sa týkajú hlavného predmetu plnenia a primeranosti ceny, ak tieto zmluvné podmienky sú vyjadrené určito, jasne a zrozumiteľne. Ak bola zmluvná podmienka individuálne dojednaná, nejde o neprijateľnú podmienku.

Ak súd určil niektorú zmluvnú podmienku v spotrebiteľskej zmluve alebo v iných zmluvných dokumentoch súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou za neplatnú z dôvodu neprijateľnosti takej zmluvnej podmienky, nepriznal plnenie dodávateľovi z dôvodu takej zmluvnej podmienky alebo mu na základe takej zmluvnej podmienky uložil povinnosť vydať spotrebiteľovi bezdôvodné obohatenie, nahradiť škodu alebo zaplatiť primerané finančné zadostučinenie, súd aj bez návrhu výslovne uvedie vo výroku rozsudku znenie tejto zmluvnej podmienky, ako bolo dohodnuté v spotrebiteľskej zmluve alebo v iných zmluvných dokumentoch súvisiacich so spotrebiteľskou zmluvou.

Osobitná ochrana spotrebiteľa sa prejavuje aj v tom, že v neprospech spotrebiteľa rozsudok pre zmeškanie vydať nemožno.

Platobný rozkaz možno vydať aj proti spotrebiteľovi. Okrem všeobecných podmienok pre vydanie platobného rozkazu zákon ukladá súdu povinnosť skúmať aj to, či sa právo na peňažné plnenie neuplatňuje na základe neprijateľnej zmluvnej podmienky. Ak sa uplatňuje právo na zaplatenie peňažnej sumy zo spotrebiteľskej zmluvy a žalovaným je spotrebiteľ, súd nevydá platobný rozkaz, ak spotrebiteľská zmluva alebo iné zmluvné dokumenty súvisiace so spotrebiteľskou zmluvou obsahujú zmluvnú podmienku, ktorá je neprijateľná. Toto súd skúma z vlastnej iniciatívy.

11.1.2 Abstraktné spotrebiteľské spory

Ochrana spotrebiteľom sa neposkytuje len v individuálnych konkrétnych sporoch medzi dodávateľom a spotrebiteľom. Civilný sporový priadok upravuje aj tzv. konanie o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach.

Konanie o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach je konanie, v ktorom súd skúma neprijateľnosť zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve